

Aan: De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum: 14 februari 2024
Portefeuille(s): Kunst & Cultuur en Inclusie en Antidiscriminatiebeleid
Portefeuillehouder(s): Touria Meliani
Behandeld door: Bestuurszaken.ojz@amsterdam.nl
Onderwerp: Plan Nationaal Slavernijmuseum *Vertel het hele verhaal*

Geachte leden van de gemeenteraad,

Tot mijn grote genoegen kan ik u mededelen dat het werk van de kwartiermakers voor het Nationaal Slavernijmuseum is afgerond. Hun eindproduct zet een belangrijke stap in een proces naar een slavernijmuseum waar het college, maar zeker ook uw raad, zich al sinds 2017 voor inzet. Het college is, samen met het ministerie van OCW als mede-opdrachtgever, trots op het voorliggende plan en de uitgebreide participatie die de kwartiermakers hiervoor hebben georganiseerd en dankt de kwartiermakers voor hun grote inzet hierin. Het was een inspirerend maar ook zeer intensief en bewogen proces.

Hierbij ontvangt u het plan voor een Nationaal Slavernijmuseum *Vertel het hele verhaal*, inclusief de bijbehorende stukken, waaronder het participatieverslag *Over ons en met ons* en het locatieonderzoek. Het voorstel van de kwartiermakers dient als basis voor de bestuurlijke reactie van het college en de besluitvorming over het museum in uw raad. In deze brief neem ik u mee door het plan, het participatieproces en de stappen die het college in samenspraak met het Rijk gaat zetten om tot een zorgvuldig besluit te komen.

Achtergrond

Na het verkenningsrapport *Met de kracht van de voorouders*, het advies van de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad en consultaties met betrokkenen was de inhoudelijke verkenning afgerond en kregen drie kwartiermakers de opdracht om een voorstel voor het museum uit te werken. Aanleiding hiervoor is het initiatiefvoorstel *Een stap naar verdere erkenning* van uw raad voor een nationale museale voorziening over het trans-Atlantisch slavernijverleden.¹ Uitgangspunt van het raadsinitiatief was dat kennis over het slavernijverleden leidt tot een beter begrip van onze gedeelde geschiedenis en inzicht biedt voor een gezamenlijke toekomst. Het museum moet daarmee een bijdrage leveren aan de strijd tegen hedendaags racisme en discriminatie.

Sinds 2019 werken Amsterdam en Rijk samen aan de realisatie van het museum. Het museum is, hoewel een Amsterdams initiatief, een nationaal museum. Naast Amsterdam hebben andere steden een prominente rol gespeeld in de Nederlandse slavernij. Ook is het museum onlosmakelijk

¹ Het initiatiefvoorstel, ingediend op 30 juni 2017 door de leden Blom, Duijndam en Mbarki en op 21 december 2017 unaniem aangenomen door de gemeenteraad. (2017-1573)

verbonden met Suriname en Caribisch Nederland, de plekken waar de slavernij hoofdzakelijk plaatsvond en waar de impact ervan tot op de dag van vandaag zichtbaar en voelbaar is.

Voor Amsterdam staat voorop dat dit museum er komt en recht doet aan al het werk en inbreng die sinds 2017 zijn opgeleverd en opgehaald. Ook het Rijk benadrukte bij zijn kabinetsreactie op het rapport van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden *Ketenen van het Verleden* het belang van een Nationaal Slavernijmuseum "dat een spilfunctie krijgt in de verdieping en verspreiding van de kennis en het bewustzijn over dit verleden in het Koninkrijk en daarbuiten, onder meer via het aan het museum verbonden kenniscentrum"². Amsterdam en het Rijk hebben goed samengewerkt in het traject tot nu toe. De verantwoordelijkheidsverdeling tussen Amsterdam en het Rijk voor de verdere totstandkoming van het museum zal vastgelegd worden in een bestuurlijke overeenkomst.

Plan voor een Nationaal Slavernijmuseum *Vertel het hele verhaal*

Het plan voor het Nationaal Slavernijmuseum van de kwartiermakers bestaat uit verschillende delen. Ik zal hieronder kort ingaan op de participatie en de voorstellen voor het museale concept en de locatie van het gebouw.

Participatieproces

Belangrijk onderdeel van de opdracht was het creëren van draagvlak door het organiseren van een uitvoerig participatieproces³. De kwartiermakers hebben er vanwege de grote betrokkenheid voor gekozen om de participatie centraal te stellen bij het uitvoeren van de opdracht en onderdeel te maken van het museale plan. Na de verkenning *Met de kracht van de voorouders* die tijdens de coronapandemie tot stand kwam, hebben de kwartiermakers iedereen die dat wilde in het Nederland, Caribisch Nederland en Suriname betrokken om samen het plan op te stellen. Ze hebben – buiten de digitale contacten – met meer dan vijfduizend mensen in ruim dertig steden in het Koninkrijk en Suriname gesproken. Tijdens de vier openbare bijeenkomsten in stadsdeel Zuidoost, Oost, Centrum en West kregen Amsterdammers uitgebreid de mogelijkheid mee te denken. Maar niet alleen in Amsterdam gingen de kwartiermakers in gesprek. In totaal bezochten zij 17 steden, waaronder Rotterdam, Middelburg, Groningen, Assen, Utrecht, Leeuwarden, Eindhoven, Maastricht en bezochten zij Suriname en Caribisch Nederland. Gesprekken over het belang en de scope van het museum, het museale concept, de verwachtingen en de plek die het museum in moet nemen in Amsterdam, Nederland én internationaal. Ook zijn, naast de genoemde vijfduizend deelnemers, 6700 kinderen betrokken in Nederland en op Curaçao en Aruba.

Naast deze openbare participatiebijeenkomsten vonden talloze kleinere gesprekken plaats met belangenorganisaties, geïnteresseerden, culturele instellingen, kennisinstituten en grassroots-organisaties. In een reis naar New York en Washington hebben de kwartiermakers verschillende musea bezocht, waaronder het *National Museum of African American History and Culture*

² [Kabinetsreactie](#) (19-12-2022) op het rapport van bevindingen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden 'Ketenen van het verleden'.

³ [Bestuurlijke reactie verkenningrapport](#) *Met de kracht van de voorouders* en advies *Nationale voorziening slavernijverleden* van de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad dd. 26-1-2022

(NMAAHC). In oktober jl. is de oprichter van het NMAAHC, Lonnie Bunch, uitgenodigd in Amsterdam voor inhoudelijke sessies en een grote conferentie.

De opbrengst van alle gesprekken zijn zoals u kunt lezen een onlosmakelijk onderdeel geworden van het plan en verwerkt in het participatieverslag. Naast de inhoudelijke input voor het museum die tijdens de participatie is opgehaald, heeft het proces bijgedragen aan draagvlak voor het museum onder de deelnemers. Daarbij zijn talloze verbindingen gemaakt met organisaties en culturele instellingen die iets voor de totstandkoming van het museum willen betekenen. De kwartiermakers stellen dat het museum een plek moet worden met wereldwijd duizenden mede-eigenaren. Het museum moet een netwerkmuseum worden, verbonden met verschillende culturele partners en musea in Nederland, Caribisch Nederland en Suriname. Daarnaast is een digitaal museum onderdeel van het plan waardoor het toegankelijk wordt voor iedereen.

Museaal concept: Vertel het hele verhaal

De kwartiermakers kregen de opdracht om de trans-Atlantische slavernijgeschiedenis als vertrekpunt en kernverhaal van het museum te laten zijn, en tegelijkertijd te bezien hoe vanaf de start het brede verhaal van het Nederlandse slavernijverleden verteld kan worden.⁴ Tijdens de participatiebijeenkomsten bleek dat veel deelnemers het belangrijk vinden dat in het museum het volledige verhaal wordt verteld over het Nederlandse slavernijverleden. Zodat toekomstige generaties opgroeien met een zo compleet en eerlijk mogelijk beeld van de geschiedenis, belicht vanuit verschillende perspectieven en verschillende periodes. De kwartiermakers stellen voor de verhalen in het museum te laten landen in verschillende tijdvakken en zalen. Elk tijdvak wordt geladen met de vele thema's en verhalen die tijdens de participatie door de mensen zijn gedeeld.

In elk tijdvak kan de bezoeker een deel van de eeuwenlange geschiedenis ervaren. Van de vroegste beschavingen op het Afrikaanse continent tot het leven in het hier en nu in het Nederlandse Koninkrijk en ver daarbuiten. Verhalen over kracht, verzet, onderdrukking en pijn en over vieringen en culturele uitingen. De tijdvakken laten de ononderbroken lijn zien tussen heden en verleden en geven inzicht in de onderlinge verbinding tussen continenten, culturen en tradities.

Vertel het hele verhaal is een ambitie op de lange termijn. Dit wordt ook geïllustreerd door de publieksfunctie van het kenniscentrum, waarbij mensen de mogelijkheid krijgen hun eigen familiegeschiedenis te onderzoeken. De kwartiermakers stellen daarnaast voor dat een netwerk van betrokkenen en ambassadeurs werkt aan de voorbereidingen van de aanloopprogrammering, onder andere met een grote tentoonstelling in 2025 bij het 750-jarige bestaan van de stad. In 2024 zal de aanloopprogrammering van het slavernijmuseum van start gaan in het Verzetsmuseum. Deze tentoonstelling *Verzet tegen slavernij* gaat over een groep jongeren in Amsterdam die lid waren van het Jongelings Genootschap ter Afschaffing van Slavernij.

Voorkeurslocatie

De kwartiermakers hebben de opdracht gekregen het locatieonderzoek⁵ (waaruit 9 locaties naar voren kwamen) verder uit te werken en een programma van eisen op te stellen. De inrichting, het

⁴ [Bestuurlijke reactie](#) 26-1-2022

⁵ [Locatieonderzoek](#) slavernijmuseum Amsterdam, gemeente Amsterdam December 2021

gebouw zelf en de locatie moesten onderdeel zijn van de participatie. Tijdens bijeenkomsten is dan ook gevraagd welke ideeën, aanbevelingen en wensen er zijn ten aanzien van het gebouw en de plek. Daarnaast konden deelnemers ook andere locaties aandragen voor het museum.

De kwartiermakers komen tot de conclusie dat dit nieuwe museum bij voorkeur op het Java-eiland zou moeten komen en het in 2029 of 2030 zijn deuren kan openen. De kwartiermakers adviseren met het uiterlijk van het gebouw recht te doen aan de bijzondere inhoud ervan, in architectuur, uitstraling, materiaal, vorm en omgeving. Een hoogwaardig gebouw, omringd door een park (op de kop van het Java-eiland), dat goed bereikbaar is en een prominente ligging heeft. Op basis van de aanbevelingen uit het voortraject, het participatietraject en verschillende studies achten de kwartiermakers het Java-eiland als beste locatie voor het Nationaal Slavernijmuseum: "Het Java-eiland is de gewenste centrale, waardige en prominente plek aan doorgaand stromend water die wij zoeken".

Vervolgproces

Nu het plan van de kwartiermakers er ligt breekt een volgende fase aan. Het college bepaalt, samen met het Rijk, per fase wat nodig is om tot definitieve besluitvorming te komen. Daarbij zijn een aantal tussenstappen belangrijk, zoals een advies van het betrokken stadsdeel over de geadviseerde locatie en een advies over de ruimtelijke inpassing van de Commissie Omgevingskwaliteit. Maar ook wordt een gezamenlijk advies gevraagd aan de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad. Deze adviezen zullen betrokken worden bij de bestuurlijke reactie van het college in afstemming met OCW op het plan van de kwartiermakers.

Raad voor Cultuur en Amsterdamse Kunstraad

Ten aanzien van het museale ondernemingsplan van de kwartiermakers is een inhoudelijk advies van de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad niet verplicht, maar wat het college en de staatssecretaris Onderwijs Cultuur en Wetenschap betreft wel raadzaam. Het museum wordt op termijn onderdeel van de subsidiesystematiek en de raden hebben daarbij mogelijk een beslissende rol. Op het verkenningsrapport *Met de kracht van de voorouders* heeft een onafhankelijke commissie, samengesteld door de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad, uitvoerig inhoudelijk advies en een aantal aandachtspunten voor het vervolgtraject gegeven.⁶ De opdracht aan de kwartiermakers was zich te verhouden tot de verkenning, maar ook tot het advies van de beide raden. Ik hecht er, samen met de staatssecretaris Onderwijs Cultuur en Wetenschap, aan om de raden opnieuw te betrekken. Daarom zal ik, samen met de staatssecretaris vragen of de Amsterdamse Kunstraad en de Raad voor Cultuur het plan een goede basis vinden voor de volgende fase van het museum en of er aandachtspunten zijn.

Stadsdeel Oost

Het voorstel van de kwartiermakers voor de locatie van het museum zal ter advies voorgelegd worden aan het stadsdeel Oost.⁷ De centrale adviesvraag: kan het dagelijks bestuur van stadsdeel Oost zich vinden in het voorstel van de kwartiermakers om voor de Kop van het Java-eiland te kiezen als locatie voor het Nationaal Slavernijmuseum?

⁶ U kunt het advies [hier](#) lezen.

⁷ Op basis van Verordening Lokaal bestuur artikel 12, lid 2.

Commissie Omgevingskwaliteit

Ten aanzien van de geadviseerde voorkeurslocatie zal advies ingewonnen worden bij de Commissie Omgevingskwaliteit. Deze commissie kijkt naar welke landschappelijke en stedenbouwkundige kansen en mogelijkheden er zijn voor de geadviseerde voorkeurslocatie. De Commissie Omgevingskwaliteit heeft tot doel in een relatief vroege fase van stedelijke projecten het stadsbestuur te adviseren over de architectonische, stedenbouwkundige, landschappelijke en cultuurhistorische kansen en beperkingen die een initiatief omgeven.

Deze drie adviezen worden ook met uw raad gedeeld. De adviezen worden betrokken bij het opstellen van de bestuurlijke reactie die u in april kan verwachten.

Vervolg

Voor het realiseren van het museum breekt de volgende fase aan. Vandaag versturen we de adviesaanvragen aan stadsdeel Oost, de Commissie Omgevingskwaliteit en de Amsterdamse Kunstraad. Met hun inbreng verwachten we in april van dit jaar de bouwstenen te hebben voor een met het Rijk afgestemde inhoudelijke bestuurlijke reactie van het college over het plan van de kwartiermakers. Vervolgens verwachten we later dit jaar een besluit over het Nationaal Slavernijmuseum aan uw raad voor te kunnen leggen.

Op donderdagochtend 7 maart wordt een technische sessie voor de gemeenteraad georganiseerd waar de kwartiermakers hun voorstel komen toelichten. U ontvangt hiervoor nog een uitnodiging.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Touria Meliani
Wethouder Kunst & Cultuur
en Inclusie en Antidiscriminatiebeleid

Bijlagen

1. *Vertel het hele verhaal*
Plan voor de oprichting en bouw van een Nationaal Slavernijmuseum
2. *Over ons en met ons*
Participatieverslag
3. Locatieonderzoek
4. Programma van Eisen
5. Selectie architect en adviseurs